

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 25

Заснований в 1996 році

Рівне – 2003

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 25. — Рівне: РДГУ, 2003. — 196 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Хом'як Іван Миколайович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 31.01.2003 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 6.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2003

13. Голубовская Н.И. О музыкальном исполнительстве: Сб. ст. и матер. / Сост. Е.Бронфин. – Л.: Музыка, 1985. – 143 с.
14. Михайлов М.К. Этюды о стиле в музыке: Статьи и фрагменты / Сост., ред. и примеч. А.Вульфсона; Вст. ст. М.Арановского. – Л.: Музыка, 1990. – 283 с.
15. Бернштейн Н.А. Биомеханика и физиология движений: Избранные психологические труды /Ред. В.П.Зинченко. – М.: Воронеж, 1977. – 604 с.
16. Шульпяков О.Ф. Музыкально-исполнительская техника и художественный образ. – Л.: Музыка, 1986. – 124с.

Одержано редакцією 25.12.2002

УДК: 378.147

Я.В. СВЕРЛЮК

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ КЕРУВАННЯ ОРКЕСТРОВИМ КОЛЕКТИВОМ

В даний час особливу актуальність визначає історико-теоретичне вивчення і осмислення оркестрового виконавства як результату творчої взаємодії диригента і оркестру. Ця проблема ускладнюється і вимагає більш детального дослідження, якщо розглядати з позиції взаємодії диригента та учасників оркестрового колективу різноманітних вікових груп та якісного складу учасників. Сьогодні проблема оркестрового виконавства ще не виділилася в єдину галузь наукового пізнання як самостійний теоретичний напрямок. Проблеми оркестрового диригентського мистецтва розглядали І.Кванц, Г.Берліоз, Р.Вагнер, Ф.Вейнгартнер, А.Лазер, Д.Івен, Р.Кан-Шпейер, Ф.Фуртвенглер, Ш.Менш, А.Пазовський, К.Кондрашин, Л.Маталаєв, І.Мусін, Г.Єржемський, О.Іванов-Радкевич та інші відомі музиканти та диригенти.

Проблема ще більше загострюється, коли вона переноситься у площину творчої діяльності оркестрового колективу. Праці А.Гуменюка, П.Іванова, М.Імханицького, В.Команенка, Є.Юцевича Г.Хоткевича присвячені питанням інструментарію та репертуару, роботи педагогічного спрямування О.Винокура, О.Льченка, В.Лапченка, а також у дослідженнях у галузі аматорського оркестрового виконавства В.Бібергана, А.Каргіна, С.Попонова, Ю.Соколовського зроблено певний внесок у розвиток наукової думки про оркестровий колектив, особливості його функціонування, специфіку виконавської діяльності, розкрито можливості вирішення у ньому навчальних і художньо-виховних завдань.

В багатьох працях, що розкривають проблеми диригентського мистецтва, прослідковується бажання авторів опертись на попередню вибудовану теорію, яка пояснює сутність даного виду музично-виконавського мистецтва. Слід відзначити, що проблеми виконавства на музичних інструментах (фортепіано, скрипка, духові інструменти та інші) достатньо висвітлені і охоплюють різноманітні аспекти цього явища.

Підвищений інтерес до історії виникнення і розвитку оркестрового виконавства, що пов'язаний з підготовкою диригентів і оркестрових музикантів, обумовлений активною популяризацією та розповсюдженням оркестрової музики, діяльністю багатьох оркестрових колективів. Русійною силою в розвитку оркестрової музики є творчість видатних композиторів різних епох. На нашу думку, в цьому проявляється діалектична взаємодія композиторської і виконавської діяльності як важливої складової музичної культури в цілому.

При вивченні багатьох питань оркестрового виконавства як взаємодії диригента і оркестру стає зрозуміло в необхідності дослідження в широкому аспекті такої спільної творчої діяльності – її історії, традицій, диригентського мистецтва, оркестрової культури, музично-акустичних явищ, методики підготовки диригента оркестрового колективу та багато інших питань. Не буде перебільшенням твердження, що одним з важливих чинників, що визначають перспективу функціонування колективу та його творчі досягнення є цілий комплекс психологічних механізмів, покладених в основу спілкування диригента та учасників оркестрового колективу.

Тому, створення теоретичних та методичних основ підготовки диригента, на основі розкриття механізму його взаємодії з учасниками різних вікових груп колективу, мабуть, найбільш гостра і назріла проблема сучасної педагогіки та мистецтвознавства. Не випадково Л.Стоковський кваліфікує диригування як одну "...з туманних і неправильно зрозумілих областей музичного мистецтва"[9]. Очевидно, автор вкладає в зміст диригентського мистецтва ще й наявність управлінських навичок. Адже, диригент в першу чергу спрямовує групу музикантів на вирішення творчих завдань. Інший учений І.Маркевич вважає, що настав час перейти від інтуїтивного підходу до створення строгої системи диригування, що є за його визначенням, одночасно "мистецтвом, наукою і управлінням"[7]. Як бачимо, в даному випадку чітко простежується диригентське мистецтво вже як управління, що має належну теоретичну основу. Виникає природне запитання, що являється перепорою до осмислення диригентського мистецтва як поліфункціонального, що тісно взаємодіє з психолого-педагогічними закономірностями? Найбільш негативним чинником можна вважати відсутність чітких орієнтирів на висвітлення ряду проблем, пов'язаних з розкриттям об'єктивних психологічних механізмів керування

власними діями та музичним колективом з урахуванням вікових та психологічних особливостей. На ланку педагогіки диригування часто продовжують впливати уявлення про провідну роль зовнішньої техніки, наявність навичок роботи з оркестром тощо. Разом з тим внутрішній зміст мистецтва диригента як керівника колективу, в якому беруть участь учасники різного віку та різної підготовки в теоретичних працях залишається до кінця не розкритим. Зокрема, не створено методичної системи підготовки диригента оркестрового колективу з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності.

Побудову теоретичної бази не може бути вирішена емпіричним шляхом. Досвід останніх років підтверджує, що емпіричний рівень не може задовольняти вимоги керівництва творчою діяльністю. Необхідний перехід до рівня, що розкриває внутрішню взаємодію диригента з оркестрантами. Адже, диригентська професія – багатофункціональна і являє собою цілий комплекс дій, куди входить: інтерпретаційна (аналітична); виконавська (евристична); управлінська (реалізуюча); репетиційна (педагогічна) і організаційна (плануюча) діяльність.

Перед диригентом постійно виникає практична необхідність в здійсненні не тільки чисто художніх, але й ряд організаційних завдань і функцій. В першу чергу диригенту доводиться організовувати репетиційний процес, здійснювати ряд дій для забезпечення творчого функціонування колективу. Щоб виконати репетиційне завдання, керівник повинен здійснити значну попередню організаційну роботу. Аналіз його організаторської діяльності, дає змогу виділити такі напрямки: *педагогічний, художньо-виконавський, образно-змістовний, технічний.*

При педагогічній організації керівник повинен уміти визначити на основі ідеальної моделі кінцеву мету колективу, етапи її реалізації. Художньо-виконавська організація передбачає забезпечення нормального творчого процесу, вдумливу роботу над твором. Цей вид організаторської діяльності вимагає великого емоційного напруження, органічного поєднання емоційного піднесення з високим інтелектуальним рівнем. Образно-змістовний напрямок – це методика репетиційних занять та концертних виступів, приведення в дію відповідних засобів, визначення шляхів реалізації поставленої мети, що охоплює такі поняття, як організація виконання твору, розміщення учасників, методика роботи над оркестровою партією, художньо-технічні прийоми творчого процесу. Технічна організація передбачає вирішення питань, не пов'язаних із творчо-виконавською діяльністю. Її мета полягає в організаційно-педагогічному забезпеченні навчально-творчої діяльності оркестру. Отже, без глибоких знань та умінь правильно побудувати роботу в цих напрямках важко розраховувати на успіх будь-якого творчого колективу та його керівника.

Практика показує, що організаторський аспект часто є визначальним при формуванні творчого обличчя колективу. Тому до рівня організаторських умінь потрібно висувати високі вимоги, особливо стосовно створення дитячих оркестрів та керування ними. Слід також постійно, наполегливо і послідовно вдосконалювати організаторські здібності, збагачувати свою роботу новими прийомами, що врешті-решт забезпечує динаміку і перспективу розвитку колективу, його мистецьке та художньо-виконавське зростання.

Щоб краще з'ясувати психолого-педагогічні основи керування оркестровими колективами, варто спинитися на деяких специфічних психологічних якостях керівника. Як відомо, діяльність керівника такого колективу ґрунтується на реалізації відповідної програми психічного розвитку учасників. Творчий, художній процес, пов'язаний із внутрішнім емоційно-психологічним життям і мисленням людини. В ньому неабияку роль відіграють зовнішні (формальні) психологічні умови – настрої учасників, установка на творчість, емоційний стан тощо. Тому уміння керівника створити в колективі сприятливий морально-психологічний клімат, в емоційно-психологічному відношенні бути зразком для інших відносять до найбільш складних якостей, адже цілеспрямованість наставника має захопити учасників, сприяти формуванню в потрібному руслі психологічних процесів у колективі. Звідси вимоги до нього – добре уявляти специфічні психологічні риси, які б дали змогу успішно здійснювати художньо-творче керівництво музичним колективом, утверджувати в ньому творчий мікроклімат.

Спинимось ще на одному важливому аспекті нашого дослідження, а саме: впливові емоцій на творчу і трудову діяльність людини. Керівникові оркестрового колективу доведеться самому створювати на репетиції ситуації, які б спонукали до певного емоційного стану, викликали бажання до творчості, колективного музикування, особливо в дитячих оркестрах.

Розглядаючи емоційний стан індивіда, Б.І.Додонов, слушно, на нашу думку, ділить їх на комунікативний, практичний, естетичний та інші типи. За дослідником, вони різняться між собою дією та сприйняттям навколишнього світу, що неодмінно має безпосередній вплив на людську діяльність. «Благоговіння перед життям або ненависть до нього, колективізм або індивідуалізм, оптимістичний або песимістичний настрої почуттів, міра їх напруги, динаміки, їх звичайні «сплески» у відповідь на певні життєві ситуації і, накінець, пронизуючі особистість, потяг до того чи іншого емоційного стану, що викликає відповідну ситуацію і діяльність. Все це разом взяте складає неповторний емоційно-духовний облік кожної конкретної людини та визначає особливості її світогляду, життєдіяльності, – наголошує дослідник. – ... Безумовно, вплив на світогляд та творчість людей робить їх загальна емоційна

спрямованість» [2]. Тому формування керування оркестровими колективами потрібно розглядати поряд із умінням створювати належний емоційний клімат.

Проте емоційна інтенсивність різноманітних видів діяльності є різною. Для наукового пізнання емоції мають другорядний характер, оскільки в науці на першому місці мислення, свідомість. Проте в мистецтві чи художній практиці домінує місце належить емоціям, емоційно-чуттєвому досвіду. Не випадково Б.М.Теплов у одній із своїх праць підкреслював, що зрозуміти художній твір означає, передусім, відчувати, емоційно пережити його і вже на цій основі розмірковувати над ним [10].

Важливим компонентом управлінської діяльності оркестру є навіювання, механізм якого розкрито в праці Г.Л.Єржемського «Психологія диригування». Автор переконливо доводить, що навіювання виникає завдяки специфіці диригентського виконавства як процесу спілкування творчих партнерів, бо диригент керує не інструментами, а діями людей, які грають на них. Тому фактор навіювання, вплив виконавців на техніку мають важливе значення.

Одним із найважливіших чинників, які сприяють посиленню навіюючого потенціалу, є статус диригента як керівника колективу. Цей феномен його психологічної вищості виникає на фоні сильної волі, творчого характеру, позитивного професійного досвіду, внутрішньої впевненості у своїх здібностях щодо впливу на колектив та обов'язкової поваги до особистості музикантів [11]. Отже, здатність до навіювання може бути лише в яскравій, внутрішньо організованій творчій людині, наділеній переліченими вище психологічними, високоморальними, педагогічними якостями, що сприяє формуванню диригента як авторитетної особистості.

Ці компоненти психолого-педагогічних передумов керування оркестровими колективами забезпечують створення художніх цінностей, організацію творчого процесу та задоволення естетичних бажань. Але діяльність щодо вирішення кожного з цих взаємопов'язаних завдань є професійною прерогативою педагога, вихователя, виконавця. Але вирішення цих завдань може здійснюватись завдяки застосуванню психолого-педагогічних, та музично-теоретичних знань.

В даній статті не ставиться за мету висвітлити всі напрямки психолого-педагогічного аспекту керування оркестровим колективом. Адже це вимагає ширшого дослідження. Зокрема вимагає дослідження механізму міжособистісних взаємин учасників спираючись на психологічні чинники в дитячому оркестровому колективі, особливості організації та функціонування навчального процесу тощо. Також потребує дослідження розкриття психологічних закономірностей взаємин керівника та очолюваного ним колективу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. – К.: Либідь, 1998. – 560с.
2. Додонов Б.И. В мире эмоций. К., - Политиздат Украины. 1987. – 109с.
3. Ільченко О.О. Народне оркестрове виконавство: аматорство і проблеми художності. К., 1994. – 115с.
4. **Іванов-Радкевич А. О воспитании дирижера. – М., 1977. – 63с.**
5. **Лапченко В.П. Методичні рекомендації до спецкурсу «Дидактичні, організаційні та методичні основи роботи з дитячим українським народно-інструментальним ансамблем». – Київ, 1992. – 41с.**
6. **Маталаев Л.Н. Основы дирижерской техники. Метод.пособие. – М.: Сов.композитор. – 1986. – 208с.**
7. Маркевич И. Высказывания //Исполнительское искусство зарубежных стран. – Вып. 5 – М., 1970.
8. Мусин И.О. Техника дирижирования. – Л., 1967. – 352с.
9. Стоковский Л. Музыка для всех нас. – М., 1959. – 161с.
10. Теплов В.М. Психология музыкальных способностей. – М., 1975. – 330 с.
11. Ержемский Г.Л. Психология дирижирования. – М.: Музыка, 1988. – 70с.

Одержано редакцією 11.12.2002

УДК: 378.03(477)

С.С. ДИМЧЕНКО

ПЕДАГОГІЧНА І ДИРИГЕНТСЬКА СПАДЩИНА М.МАЛЬКА В ІСТОРИЧНОМУ ЧАСІ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Серед найвидатніших музикантів ХХ століття почесне місце посідає видатний педагог і диригент Микола Малько, який відомий у всьому світі як блискучий інтерпретатор класичної та сучасної симфонічної музики і як творець власної мистецької школи, серед вихованців якої були і визначні майстри, що будували музичну культуру України [9, 384].

Микола Андрійович Малько народився на Україні в Браїлові під Одесою. У 1906 р. закінчив історико-філологічний факультет Петербурзького університету та консерваторію (1909) у М.Римського-Корсакова (клас композиції), М.Черепніна (клас диригування) та М.Лаврова (фортепіано) [3, 160-161].

ЗМІСТ

Вступне слово	3
1. Гавриш Н.В. Педагогічний погляд на дитячу творчість як явище культури.....	4
2. Воробйов А.М. Місце соціокультурних чинників в українській ментальності	8
3. Главінська О.Д. Усвідомлення дитиною своєї суб'єктності як необхідна умова формування адекватної самооцінки	14
4. Івашкевич Е.З. Психологічне обґрунтування діалогічності пізнавальної діяльності як комунікативного процесу	19
5. Савуляк В.О. Психосоціальні фактори наркотичної залежності.....	24
6. Безлюдна В.І. Актуалізація комунікативної потреби у дітей дошкільного віку.....	29
7. Янцур Л.А., Верусь Н.С. Психолого-педагогічні умови формування зображувальної діяльності у дітей третього року життя	36
8. Косарева О.І. Психолого-педагогічні особливості конфліктів дошкільників з батьками в сім'ї.....	39
9. Корчакова Н.В. Усвідомлення молодшими школярами сутності презентаційної ситуації та власних самопрезентаційних намірів.....	42
10. Одолінський В.Г. До проблеми соціалізації молодших школярів.....	46
11. Рудюк О.В. До проблеми внутрішньоособистісного конфлікту у юнаків в ситуації соціальної депривації 48	
12. Михальчук Н.О. Психологічні аспекти проведення дискусій в межах мікрогруп на уроках іноземної мови в середній школі.....	53
13. Цуканова М.С. Основні аспекти проблеми психічних кризових станів, які виникають у неповнолітніх засуджених під час відбування покарання.....	55
14. Середюк Л.А. Розширення сфери діяльності та самодіяльності учнів, як умова оптимізації самовираження старшокласників.....	58
15. Наумчук Г.І. Педагогічні умови національного виховання дітей в сім'ї.....	62
16. Харламенко В.Б. Професійна орієнтація учнівської молоді як соціально-педагогічна проблема	66
17. Мельник О.В. Зміст і структура профконсультаційної роботи із школярами.....	70
18. Капустіна О.В. Методика професійного самовизначення Д.Голланда.....	74
19. Рудницька Н.Ю. Методи вивчення краєзнавчого матеріалу учнями шкіл Волині (1917-1932 рр.)	79
20. Шарапова Т.М. Методика застосування рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень школярів при вивченні курсу "Екологія".....	81
21. Кільдеров Д.Е. Уявні просторові перетворення як основа оперування динамічними образами об'ємних предметів	87
22. Ковбаса Ю.М. Вимоги до змісту навчання основам бухгалтерського обліку у 10-11-х класах середніх загальноосвітніх закладів	91
23. Сингаївський Д.В., Белошицький О.О., Ковальов В.М. Оновлення змісту трудової підготовки молоді на основі технічної творчості	94
24. Ващук О.В. Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі учнів 5-7 класів.....	98
25. Хорожжевський О.М. Формування гігієнічної культури у школярів основної школи в процесі трудового навчання – запорука профілактики професійних захворювань	103
26. Онишко Н.П. Школи з альтернативною формою навчання у системі освіти Німеччини.....	105
27. Якимчук С.Н. Музичне мистецтво як один із провідних засобів виховання особистості	110
28. Левківський М.В. Історико-педагогічне краєзнавство у формуванні компетентності майбутнього вчителя 112	
29. Литвиненко С.А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності з молодшими школярами	116
30. Бородіна К.І., Кмець А.М. Структура екологічної свідомості студентів педагогічного вузу.....	120
31. Герман Н.В. Проблеми професійної підготовки вчителя в процесі вивчення дисципліни „Безпека життєдіяльності людини”	123
32. Козяр М.М., Янцур М.С., Хомяк О.Л. Деякі аспекти методичного забезпечення процесу вивчення машинної графіки у вищій школі.....	126
33. Джеджула О.М. Попередні умови побудови моделі графічної діяльності студента.....	131
34. Козяр М.М., Гордійчук І.І., Вовк В.Ф., Лебедюк Є.А. Система контролю знань студентів з інженерної графіки 133	
35. Черуха Н.В. Індивідуалізація процесу навчання іноземних мов для спеціальних цілей: сутність, особливості, сучасні проблеми	137
36. Янцур М.С., Войтко А.І. Використання модульно-рейтингової системи навчання в підготовці майбутніх вчителів до профорієнтаційної роботи з учнями	140
37. Осницька Т.Р. Педагогічні ідеї духовно-морального виховання учнівської та студентської молоді в педагогічній спадщині С.Я. Дем'янчука	146

38. Яковенко Л.П. Художнє мислення: зміст, структура, проблеми формування засобами музичного мистецтва 148
39. Вакульчук М.В., Шолудько Н.Г. Красномовство – мистецтво формування риторичної культури особистості в умовах вищої школи..... 152
40. Савчин Л.М. Культурологічні концепції та їх реалізація в системі вищої освіти 155
41. Станіславська К.І. Про деякі аспекти розвитку музичного сприймання студентів режисерських спеціалізацій 159
42. Ярмачук Т.М. Формування у студентів вмій та навичок виконання творів французьких клавесиністів 163
43. Піддубник В.Г. Розвиток професійних умінь і навичок студентів на уроках хорового сольфеджіо 167
44. Тарчинська Ю.Г. Проблема формування навичок виразного виконання в аспекті розвитку техніки гри на фортепіано 168
45. Сверлюк Я.В. Психолого-педагогічні основи керування оркестровим колективом 173
46. Димченко С.С. Педагогічна і диригентська спадщина М.Малька в історичному часі української музичної культури 175
47. Сіончук О.В. Формування художніх цінностей особистості засобами музичного мистецтва 180
48. Скільська Л.І. Специфічні особливості роботи з дитячим хоровим колективом..... 182
49. Гаврилова Г.П. Громадянське виховання молоді засобами народознавства на матеріалі української літератури 185
50. Чичановська Н.Ф. Художньо-творчий розвиток учнівської молоді Рівненщини в умовах національного відродження..... 189
Відомості про авторів 192

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 25

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Курченко Н.Б.
Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 12.12.2002 р. Підписано до друку 31.01.2003 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 27,96. Обл. вид. арк. 28,38. Замовлення № 17/1. Тираж 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 25. —
Рівне: РДГУ, 2003. — 196 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 6.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20